

تبیین نقش اقلیم و فرهنگ در شکل‌گیری مسکن دارای حیاط مرکزی در هند (مطالعه موردی: ایالت کرالی هند)

مینو لفافچی^{۱*}

استادیار، گروه معماری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۱۰ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۱۲/۲۱

چکیده

فضاهای زیستی در هر منطقه تحت تاثیر خاستگاه‌های اقلیمی، فرهنگی و گاه تاریخی و سیاسی آن منطقه شکل گرفته است. بی‌تردید اولین خاطرات و تجارب انسان در خانه به وجود می‌آید که نقش بنیادین در جهان بینی او و در نتیجه جهان‌بینی جامعه دارد. در پژوهش حاضر به شناسایی انواع فضاهای مسکونی سنتی با محوریت حیاط مرکزی در کشور هندوستان پرداخته می‌شود و به طور خاص نقش حیاط مرکزی هندی در ارتباط با نوع ویژگی‌های اقلیمی و فرهنگی و چگونگی زندگی ساکنینش، در کشور هند مورد بررسی قرار می‌گیرد. با توجه به وسعت کشور هند و تنوع اقلیمی و فرهنگی آن، تحقیق حاضر به بررسی بخشی از گونه‌های حیاط مرکزی دار در بخشی از ایالت جنوب هند در منطقه کرالا^۱ با استناد به منابع تاریخی می‌پردازد. ساختار کلی این پژوهش بر دو قسمت استوار است. در قسمت اول به معرفی نمونه‌هایی از الگوهای مسکن تاریخی با محوریت حیاط مرکزی پرداخته شده است. در قسمت دوم با شناخت و معرفی الگوهای معماری بومی و تاریخی مسکن هند، زمینه مناسب جهت تحلیل فراهم آمده است. سپس در این قسمت از طریق ارزیابی و مقایسه تطبیقی نمونه‌های انتخابی، وجوه مختلف اشتراک و افتراق آنها به لحاظ نوع ساختار کالبدی، چگونگی وضعیت پلان آنها و نیز بر اساس چپستی و چگونگی ارتباط بین فضاهای باز و بسته و نیمه‌باز و روابط عملکردی، هم به لحاظ اقلیمی و هم به لحاظ فرهنگی مورد تحلیل قرار می‌گیرد. نتایج حاکی از آن است نقش کلیدی آیین‌ها و اندیشه‌ها در فضای زندگی مردمان هند چنان در دیدگاه هندی‌ها مقدس است که گاه مسائل اقلیمی و منطقه‌ای را تحت پوشش خود قرار داده است. معماری خانه‌های سنتی مناطق جنوبی هند در پاسخگویی به شرایط اقلیمی و موقعیت فرهنگی، عنصر ویژه‌ای را عرضه کرده است.

واژگان کلیدی: هند، مسکن بومی، حیاط مرکزی، طراحی اقلیمی، فرهنگ.

* نویسنده مسئول: E-mail: minoo.laffafchi85@gmail.com

مقدمه

بر اساس نتایج دریافتی از متون مختلف، حیاط مرکزی نقش اساسی و بنیادین در خلق معماری مسکونی بومی در شهرهای حوزه جنوبی هند دارد. به عبارتی حیاط مرکزی بستر تحقق پایداری بومی در معماری بومی این منطقه را فراهم آورده است. بنابراین به نظر می‌رسد بررسی و مطالعه چستی و چگونگی این عنصر فضایی شاخص در خانه‌های سنتی هندی امری مهم و جدی تلقی می‌شود.

هند یا هندوستان (भारत تلفظ: بهارت گنراجیه) کشوری است که در جنوب آسیا واقع است. پایتخت آن دهلی نو است. این کشور از شمال غربی با پاکستان، از شمال شرقی با برمه و بنگلادش، از شمال با چین، بوتان، تبت و تپال همسایه است. همچنین از غرب با دریای عرب، از شرق با خلیج بنگال و از جنوب نیز با اقیانوس هند مرز آبی دارد. پهناى هند معادل $۸۷۳/۴۰ \times ۲/۳$ کیلومتر مربع است که وسعتی برابر دو برابر فعلی ایران است. اغلب وسعت این سرزمین پست و هموار است و رشته کوه‌های هیمالیا که در شمال کشور قرار دارد، باعث شده که رطوبت و ابرهای باران‌زا به شمال آسیا نفوذ نکند. لذا هند کشوری است مرطوب که دارای خاک حاصل‌خیز می‌باشد. در نتیجه جمعیت زیادی در آن ساکن‌اند. جمعیت هند حدود $۴۲۲/۱۹۳/۲۱۰$ نفر است که بعد از چین از پرجمعیت‌ترین ممالک دنیا است. هند بیش از ۳۵ شهر بزرگ با جمعیت یک میلیون تن دارد. کلکته، مدرس، بنگلور، حیدرآباد، گوا، میسور، پونال، تریواندروم، سوات و احمدآباد از مهم‌ترین شهرهای این کشور هستند (Ferreira, 2018). همچنین هند دارای ۳۶ ایالت است که ایالت کرالا در جنوب هند از مهم‌ترین آنها است (Ferreira, 2018). (تصویر ۱)

تصویر ۲. موقعیت ایالت کرالا در نقشه هند (URL 1)

تصویر ۱. نقشه هند و ایالات آن (URL 1)

هندوستان دارای تاریخ و فرهنگ کهن است که به سه هزار سال پیش از میلاد می‌رسد. هند سرزمین نژادهای، زبان‌ها، آیین‌ها و فرهنگ‌های متنوع می‌باشد. ایالت کرالا، به مرکزیت تریواندروم از ایالات جنوبی هند محسوب می‌شود (تصویر ۲). وسعت این ایالت حدود $۳۸/۸۶۳$ کیلومتر مربع است. جمعیت تقریبی آن بر اساس آخرین سرشماری سال ۲۰۱۱ میلادی برابر $۳۳۳/۳۸۷/۶۷۷$ نفر است. همچنین می‌توان گفت خاستگاه تعدادی از ادیان جهان در هند می‌باشد و ادیان دیگر که در مکان‌های دیگر ریشه گرفته‌اند، زمینه رشد خود را در آن جا یافته‌اند (شایگان، ۱۳۶۲: ۱۸۱) همچنین ۵۶/۴ درصد ساکنینش هندوئیسم، و ۲۴/۷ درصد مسلمان و حدود ۱۹ درصد

مردمانش مسیحی‌اند. زبان اکثر مردم این منطقه مالایامی است ولی زبان‌های دیگری همچون تامیلی و انگلیسی به تنوع غنای زبان و فرهنگ این منطقه افزوده است. (Edwards, 2013)

■ روش تحقیق

روش تحقیق در این بررسی تحلیلی - توصیفی است. جامعه آماری خانه‌های ایالت کرالا در حوزه جنوبی هند بر اساس اسناد یافت شده از آنها و نیز داده‌های جامعه آماری انتخاب شده و مورد واکاوی قرار می‌گیرند. متغیرهای مستقل در این تحقیق فرهنگ و اقلیم می‌باشند. متغیرهای وابسته شکل خانه‌ها و به ویژه چگونگی حیاط‌های آنها است. روش گردآوری داده‌ها در این تحقیق اسنادی است. در روش تحلیل، گونه‌های مسکن بر اساس سه فاکتور اساسی عوامل کالبدی فضایی، اقلیمی و فرهنگی مورد تحلیل و آنالیز قرار گرفته است.

■ پیشینه تحقیق

در چند دهه اخیر، با به وجود آمدن مسکن مدرن و عدم کارایی مناسب این خانه‌های مسکونی تحقیقات وسیعی در حوزه مسکن سنتی حیاط مرکزی صورت پذیرفته است. اندیشمندان این حوزه از زوایای گوناگون به موضوع پرداخته‌اند؛ لیکن اکثر نظریه‌ها حول سه موضوع اصلی مورد مطالعه و کنکاش قرار گرفته است: اقلیم، فرهنگ و مذهب. در این تحقیق از مستندات بسیار متنوعی در ارتباط با خانه‌های سنتی حیاط مرکزی در هندوستان استفاده شده که در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود. از میان منابع مکتوب مقاله‌ای که بسیار مبسوط و گسترده به نقش فرهنگ و اجتماع در شکل‌گیری مسکن پرداخته است آموس راپاپورت می‌باشد. او از خانه به عنوان پدیده‌ای فرهنگی^۲ یاد کرده است. راپاپورت به طور عمده تلاش خود را مصروف آن داشته که عوامل فرهنگی و انسانی را به عنوان مهم‌ترین عامل در چگونگی شکل‌گیری مسکن و سازمان تقسیمات فضایی مسکن سنتی حیاط مرکزی مطرح کند. برخی پدیده‌ها مانند یکجانشینی، تحولاتی در ساختار خانواده، آداب و آیین‌ها به جا گذاشته است. از دیدگاه او خانه نهادی است در راستای یک رشته مقاصد پیچیده و عملکرد آن چیزی بیشتر از یک مفهوم مادی است (راپاپورت، ۱۳۸۸). اطلاعات دیگری از خانه سنتی با ایده حیاط مرکزی در نوشته‌های نوبل به چشم می‌خورد. او با دیدگاهی کاملاً سنتی _ آیینی موضوع خانه را مورد واکاوی قرار داده است. از دیدگاه او حیاط مرکزی درون خانه از بالا به آسمان باز است که آسمان از آن طریق در زمین انعکاس می‌یابد (Noble, 2012). همچنین اندیشمند دیگری به نام کوپر^۳ به طور خاص مسکن سنتی هند را در کتابش مورد بررسی موشکافانه قرار داده است. از دیدگاه او عوامل بسیار مهمی در شکل و ساختار خانه‌های حیاط مرکزی این مناطق موثر است که از آن جمله می‌توان به نقش کلیدی اقلیم، فرهنگ و مذهب مردمانش اشاره کرد. هند منطقه‌ای از جهان است که در ادوار مختلف تاریخی اقوامی از نژادها و فرهنگ‌های گوناگون در آن ساکن شده‌اند. تماس این کشور با فرهنگ دیگر ممالک منجر به انتشار ادیان مختلف در هند شده است. همچنین نقش کلیدی آیین‌ها و اندیشه‌ها در بررسی چگونگی شکل‌گیری فضای زندگی مردمان هند غیرقابل انکار است. این اندیشه‌ها چنان در دیدگاه هندی‌ها مقدس هستند که گاه مسائل اقلیمی و منطقه‌ای را تحت پوشش خود قرار داده‌اند. لذا برای شناخت چگونگی و چیستی هرگونه فضای معماری این اقوام باید روش زندگی آنها را نیز جستجو کرد. به طور مثال از تاثیر برخی مسائل اجتماعی همچون ایجاد

جامعه طبقاتی و به تبع آن رابطه مستقیم آن با رفتار زندگی هندی‌ها و معماریشان نمی‌توان به سادگی گذشت (Cooper, 1998).

■ چارچوب نظری

آموس راپاپورت بر اساس نظریه ساحت فرهنگی معتقد است که عامل فرهنگی به ویژه اعتقادات مذهبی مردم اساس ایجاد زیستگاه‌های انسانی بوده است (راپاپورت، ۱۳۸۸، ۱۹)، هیلیر نیز به این قضیه اعتقاد دارد که ساختارهای فرهنگی، اجتماعی، اداری و اعتقادات مذهبی، شکل سکونتگاه‌ها را تحت تاثیر قرار داده است (Kubat, 1998, 28). در یک طبقه‌بندی کلی شاخصه‌های موثر در شکل‌گیری انواع فضاهای معماری مسکونی بومی هند را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد: عوامل محیطی و عوامل فرهنگی. مسکن، فضایی است چند ساحتی و در نتیجه ترکیب عوامل متعدد شکل می‌گیرد (راپاپورت، ۱۳۸۸، ۲۸). تاثیرگذاری عوامل مادی و محیطی بر روی مسکن یکسان نبوده، زیرا بناهای فرهنگی و آیینی افزون بر تاثیرپذیری از عوامل محیطی، از عوامل فرهنگی و تاریخی نیز تاثیر می‌پذیرند. در حالی که چگونگی شکل‌گیری فضاهای سکونتگاهی به دلیل ضرورت انطباق‌پذیری آن‌ها با شرایط محیطی بیش از هر چیز از پدیده‌های محیط طبیعی تاثیر می‌پذیرفتند (لنگ، ۱۳۸۱، ۹۰). رویکرد مفهومی این تحقیق تلفیقی بوده و سعی دارد که تاثیر اقلیم و عناصر طبیعی و عوامل اجتماعی و فرهنگی را در گونه‌های مسکن بومی دارای حیاط مرکزی هند (ایالت کرالا) جستجو کند.

خانه در بافت سنتی و تاریخی جنوب هند تحت تاثیر عوامل مختلف همچون عوامل اقلیمی، اقتصادی، فرهنگی، آیینی به عنوان عوامل داخلی شکل گرفته است. ضمناً عوامل گوناگون خارجی از قبیل حضور کنسول‌گری‌های استعماری انگلیسی، تجارت گسترده به واسطه مرزهای آبی با ممالک دیگر نیز مسکن حوزه جنوب هند را تحت تاثیر عوامل مختلف خود قرار داده است (لنگ، ۱۳۸۱، ۹۰).

■ حوزه‌های بستر فرهنگی

در جدول ۱ معانی مختلف فرهنگ از دیدگاه صاحب‌نظران آورده شده است که با استناد به آن و حوزه‌های گوناگون فرهنگ، می‌توان بستر فرهنگی را معادل رویدادی ذهنی و عینی طبقه‌بندی کرد که به دو صورت در شکل‌گیری فضای معمارانه موثر است:

۱- از طریق شناخت ارزش‌ها، هنجارها، قوانین، استانداردها و آداب رفتاری که منجر به بروز ساماندهی

عملکردی و سلسله‌مراتب یک فضا می‌شود.

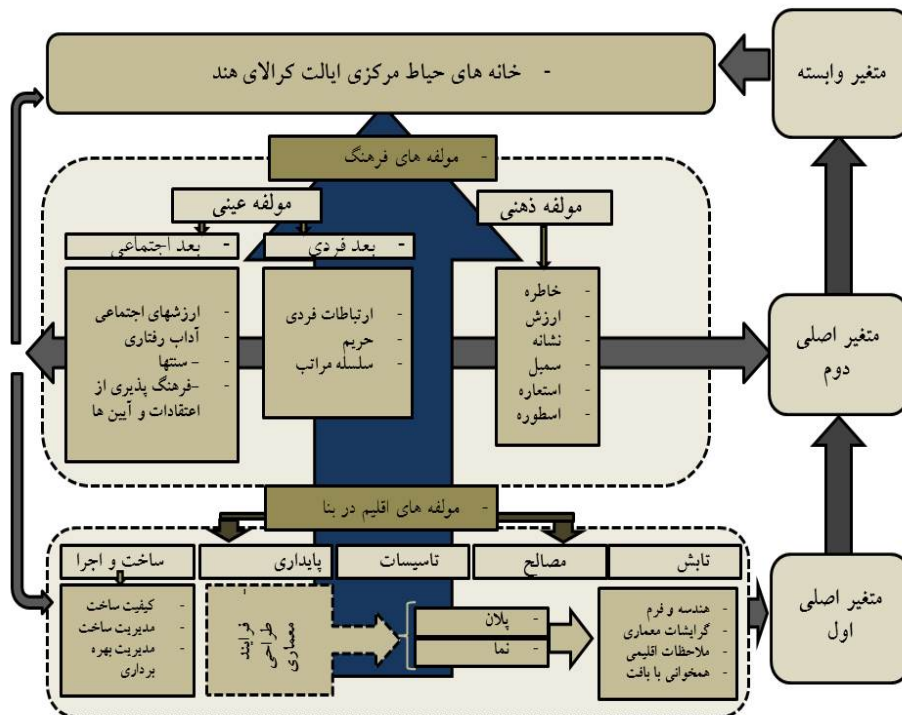
۲- از طریق ایجاد خاطره‌ها، باورها و نشانه‌ها در قالب کالبدی سمبل‌ها، کهن‌الگوها و استعاره‌ها (لفافچی،

دهباشی، ۱۳۹۹، ۲۵۸). تصویری از جمع‌بندی چارچوب نظری پژوهش در شکل ۳ مشاهده می‌شود.

در نهایت مولفه‌های استخراج شده برای تبیین مولفه‌های فرهنگی در ساختمان‌های بومی دارای حیاط مرکزی در کرالای هند با توجه به اقلیم و باد به شرح شکل ۳ ارائه می‌گردد.

جدول ۱. حوزه‌های مختلف بستر فرهنگی. ماخذ: نگارنده.

دیدگاه	نظریه پرداز ادوارد. تی. هال ^۴
فرهنگ وسیله‌ای است که بشر جهت ادامه حیات خود به آن تکامل بخشیده است. در زندگی انسان هیچ چیز از تأثیرات فرهنگی عاری نیست. فرهنگ سنگ بنای تمدن است و وسیله‌ای است که همه حوادث زندگی باید از طریق آن جریان یابد (لاری و دیگران، ۱۳۸۴، ۵۵)	
فرهنگ به مجموعه شیوه زندگی اعضای یک جامعه اطلاق می‌شود؛ چگونگی لباس پوشیدن، رسم‌های ازدواج و زندگی خانوادگی، الگوهای کارشان، مراسم مذهبی، و سرگرمی‌های اوقات فراغت، همه را در بر می‌گیرد (گیدنز، ۱۳۷۸، ۶۷)	آنتونی گیدنز ^۵
هگل فرهنگ را زاده نیازها و ناهماهنگی می‌داند. فرهنگ تمامی وسایل توسعه شخصی، ایده‌ها و همین‌طور عوامل مادی مانند ثروت را در بر می‌گیرد (معینی، ۱۳۸۷، ۴۷).	جرج ویلیام فردریچ هگل ^۶
مارکوزه فرهنگ را به حد عالی‌تری برای استقلال و به‌ثمر رسیدن انسان می‌داند. فرهنگ اصیل را به معنی تحقق اراده و استقلال فرد می‌داند (معینی، ۱۳۸۷، ۴۵).	هربرت مارکوزه ^۷
فرهنگ، صورت‌های رفتار عادی مشترک در یک گروه یا باهمستان، یا جامعه است و از عوامل مادی و غیر مادی ساخته شده است (آشوری، ۱۳۸۸، ۶۳).	توماس یانگ ^۸
مجموعه به‌هم پیوسته‌ای از اندیشه‌ها و احساسات و اعمال کم‌وبیش صریح که به وسیله اکثریت افراد یک گروه پذیرفته شده است و برای اینکه این افراد، گروهی مشخص و معین را تشکیل دهند لازم است که آن مجموعه به هم پیوسته به‌نحوی در عین حال عینی و سمبلیک - مراعات گردد (روح الامینی، ۱۳۸۶، ۱۸).	گی‌روشه ^۹
فرهنگ، پذیرشی از مجموعه رفتارها و اعمال موجود در یک جامعه است که اعضا و افراد آن با ضوابطی مشترک تمامی آن را به کودکان خود و قسمتی از آن را به مهاجرینی که به عضویت جامعه در می‌آیند، منتقل می‌سازند (روح‌الامینی، ۱۳۸۶، ۱۸).	مارگارت مید ^{۱۰}
باورها، نظام‌های فکری، فنون علمی، راه و روش زندگی، رسم‌ها، سنت‌ها، و تمامی شیوه‌های کردار که جامعه بدان سازمان می‌بخشد، فرهنگ نامیده می‌شود (آشوری، ۱۳۸۸، ۴۸).	هیلری پاتنم ^{۱۱}
فرهنگ به سادگی عبارت است از کلیت یکپارچه‌ای شامل وسایل و کالاهای مصرفی، ویژگی‌های اساسی گروه‌های اجتماعی گوناگون، پیشه‌ها و باورها و رسم‌های بشری (آشوری، ۱۳۸۸، ۴۹).	برونسلا مالینوسکی ^{۱۲}
فرهنگ، مجموعه ارزش‌ها و عقاید مردمی است که ایده‌آل‌ها و آرمان‌های آن‌ها در یک جهان‌بینی شکل گرفته است (راپپورت، ۱۳۹۲، ۱۷).	آموس راپپورت ^{۱۳}
فرهنگ و ایدئولوژی همان بازتاب روابط طبقاتی است که محتوای آن را عقاید و باورهای کسانی که قدرت را در دست دارند تعیین می‌کند. دلایل اثبات این موضوع این است که فرهنگ یکپارچه و یکدست است و نمی‌تواند به خودی خود تأثیری ایجاد کند (بیلینگتون، ۱۳۷۸، ۶۲).	کارل مارکس ^{۱۴}

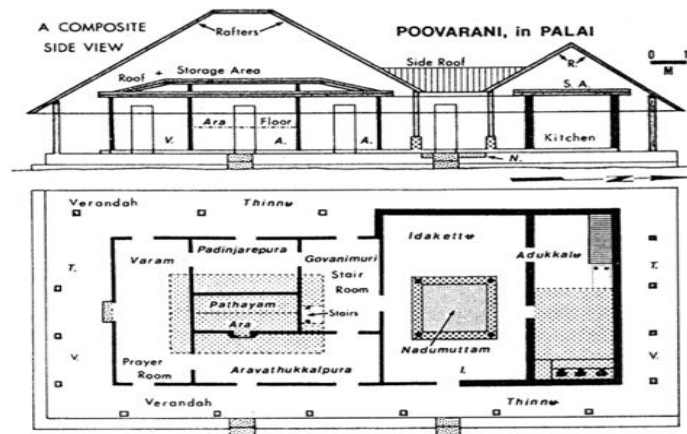
تصویر ۳. تصویر گرافیکی از شناخت چارچوب نظری پژوهش، منبع: نگارنده

یافته‌های تحقیق

خانه پوورانی

این خانه به نام هندی «پوررانی»^{۱۵} در کرالای هند، خانه‌ای چهار جهتی است. حیاط مرکزی این خانه دقیقاً در وسط خانه رابط بین شرق و غرب است. چرا که بر اساس آیین ساکنینش، هندوئیسم، توجه به نقطه مرکزی خانه به عنوان مکانی جهت پرستش امری مقدس در معماری خانه‌های هندوئیسم به شمار می‌رفته است (Noble, 2012, 24). لذا هندسه حیاط مرکزی این خانه نیز بر اساس قواعد هندو مستطیلی است که حیاط حد اتصال دو جهت جغرافیایی اصلی را فراهم می‌کند. بر اساس قواعد چهار قسمتی^{۱۶} هندوئیسم، چهار سقف سبک که برخاسته از دیوار سبک پیرامون حیاط هستند، تأکیدی بیشتر بر فضای مکعبی حیاط دارند. به همین منظور درب فرعی اغلب بسته است تا خلوص فضای مکعبی از بین نرود. فضای مطبخ سرگشوده به حیاط اندرونی پوشیده از بلوک‌های بزرگ مرمر و ساروج است و فضای پخت‌وپز جبهه شمال شرقی سقف خشتی افقی و موازی با سطح حیاط دارد. سقف طبقات بالاتر به فضای خدماتی و انبار اختصاص دارد. مناسبات خانوادگی و اجتماعی و مراسم تشریفاتی در مکان سرپوشیده حول حیاط مرکزی انجام می‌پذیرد. محور شمالی - جنوبی خانه نه تنها از طریق حیاط مرکزی بلکه در کل خانه به واسطه فضاهای خدماتی در طبقات بالاتر این اتصال مهیا می‌شود. به عبارت دیگر نقش محور و آکس به شدت در ترکیب کالبدی فضاهای خانه موثر است. ورودی مجموعه از جانب شرق و از طریق عبور از ایوانی است که پیرامون خانه را محاط کرده است. مسیر ورودی به سمت حیاط مرکزی مستقیم است. لیکن این مسیر مستقیم از بدو ورود با اختلاف ارتفاع از تراز خیابان به ایوان ورودی و سپس به سرسرای ورودی و بعد از آن با اختلاف تراز

پایین تر از سرسرا امکان ورود به حیاط مرکزی را میسازد. مطبخ در این خانه در جبهه شمالی و مشرف به حیاط مرکزی قرار دارد. از سوی دیگر فضای نیایشی و نیز اتاق‌های اقامتی در جبهه جنوبی خانه گسترده شده است. به نظر می‌رسد مطبخ در این خانه نقش کلیدی داشته است. چراکه در خانه‌ای دو قسمتی که حیاط عامل اتصال فضاهای اصلی آن است، بخش عمده‌ای از دو بخش به مطبخ اختصاص یافته است (Sharma, 2019) (تصویر ۴).

تصویر ۴. نقشه poovarani در شهر بالای کرالا (Noble, 2012, 215)

■ خانه وجایا

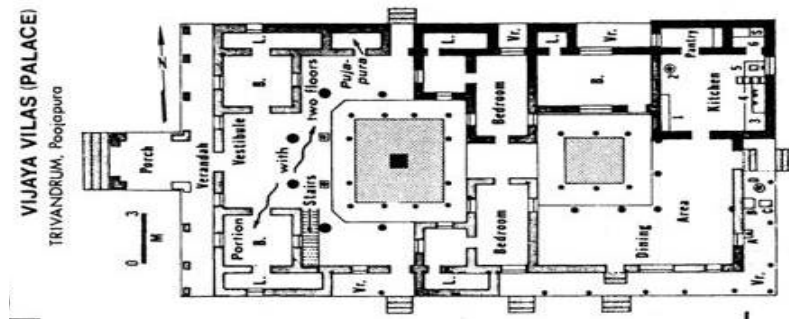
این خانه اعیان‌نشین با نام وجایا^{۱۷} در منطقه پوجاپورای^{۱۸} کرالای هند است که در ادواری از تاریخ، مستعمره انگلیس بود و اکنون نیز متعلق به مردمی از طبقه ثروتمند هند است. بنا بر مستندات موجود، صاحبان قدیم این خانه از معدود مسلمانان ایالت کرالا بودند و این خانه جز معدود خانه‌های کرالا است که ورودی آن از جبهه غربی^{۱۹} است (تصویر ۵). این خانه به دلیل داشتن دو حیاط مرکزی از سیستمی سنتی به نام خانه‌های هشت قسمتی هند تبعیت کرده است^{۲۰}. این سبک که بر اساس گزارشات برخی از مورخان احتمالاً برگرفته از سبک خانه‌سازی رم است بر اساس چند شاخصه طراحی شده است:

تاکید بر آکس محوری؛ ردیف ستون‌های اطراف حیاط با سرستون کرنیتین؛ سعی در ایجاد تعادل کاربری‌ها اطراف آکس‌های محوری؛ سرسرای جلوی عمارت؛ فضای پرستشگاه رو به حیاط مرکزی^{۲۱} و پیش‌بینی فضاهای مکمل در محدوده حیاط مرکزی.

همچنین اصولی که نشأت گرفته از فرهنگ و باور ساکنین منطقه در این خانه است، عبارتند از: ایوان سرتاسر منزل، فضای سایه‌بان پشت منزل که در امتداد حیاط مرکزی است و حضور فضای مطبخ در ارتباط مستقیم با حیاط مرکزی، کاشت گیاه ریحان^{۲۲} در حیاط مرکزی که بیشتر جنبه آیینی - عبادی دارد^{۲۳} (تصویر ۶).

به نظر می‌رسد تعداد زیاد اتاق‌های این خانه که مجهز به سرویس‌های بهداشتی هستند، از معماری کلونی انگلیس اقتباس شده باشد. در هر صورت پله‌های این منزل مسکونی جهت ارتباط با نیم‌طبقه بالای اتاق‌های مسکونی نه جهت ارتباط با طبقه بالا هستند. لهران^{۲۴} (Lehran, 1980) در گزارشات خود سیستم حیاط مرکزی خانه‌های مسلمان‌نشین هند را بر خلاف خانه‌های هندوئیسم‌ها نه بر اساس محور و جهت، بلکه بر اساس هندسه و تقارن توصیف کرده است. وی در جایی دیگر از شبکه‌هایی حول اتاق اطراف رواق حیاط مرکزی یاد کرده که دید مستقیم

به سمت حیاط را از بین برده و لذا حفظ حریم و محرمیت را به عنوان اصل و اساس طراحی این خانه‌ها می‌داند. در این خانه نیز این شبکه‌ها دور حیاط مرکزی گسترده شده‌اند (Schildt, 2012, 58). (تصویر ۷)

۵. نقشه Vejaya Villas در کرالا
 Noble, 2012, 218

۷. تصویر شبکه جالی
 Noble, 2012, 215

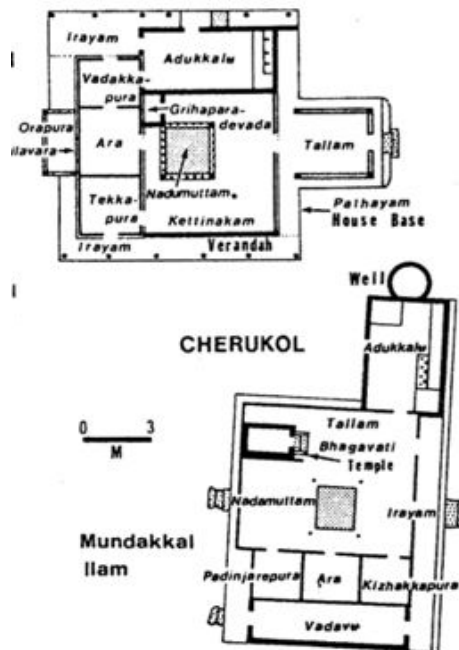
۶. حیاط اندرونی خانه اعیانی وجایا
 Noble, 2012, 216

■ خانه‌های چروکل و چراوالی

این دو خانه هم‌جوار در کرالا به نام‌های چراوالی^{۲۵} و چروکل^{۲۶} به لحاظ داشتن الگوهای طراحی مشترک با هم بررسی می‌شوند. هر دو دارای یک حیاط مرکزی مکعبی با الگوی ایوان سرتاسری‌اند. در این خانه‌ها که هر دو در همسایگی هم واقع‌اند دیوارهای کم‌عمقی اطراف حیاط مرکزی را محصور کرده‌اند. مطبخ در جبهه شمال شرقی است و انبار مواد غذایی در جبهه غربی - شرقی حد واسط اتاق‌های شمالی و جنوبی قرار دارد. با کوچکتر در نظر گرفتن ابعاد اتاق‌ها در جبهه جنوبی در خانه چروکل امکان ایجاد ایوان غربی نیز مهیا شده است. بدین ترتیب فضای ایوان در جبهه جنوبی منزل ممتد است تا امکان ایجاد فضای عبادی و آیینی ساکنین در این جبهه میسر باشد. یک معبد کوچک هندوئیسمی نیز در سمت شمال شرق خانه در نظر گرفته شده، چرا که در این جبهه ایوان سر پوشیده‌ای وجود ندارد و لذا جبهه مذکور به عنوان مکان تجمع مراسم آیینی^{۲۷} لحاظ می‌شود. فضایی سرپوشیده جهت عبادت روزانه ساکنینش در جبهه شمال غربی خانه مشرف به اتاق‌های خدماتی پشت به حیاط مرکزی قرار دارد (Schildt, 2012, 33). (تصویر ۸).

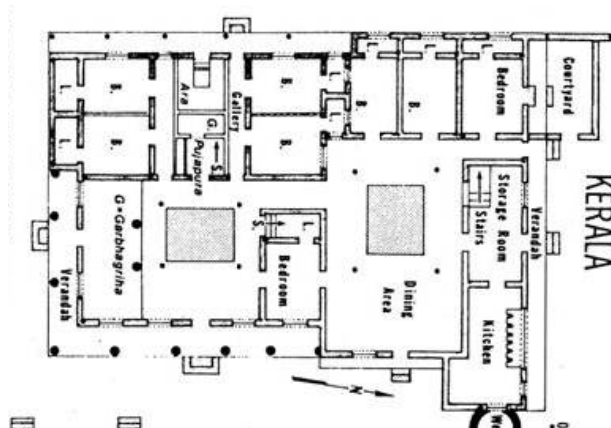
۹. حیاط اندرونی خانه پیلوس Noble, 2012, 218

۸. نقشه خانه چروکل - خانه چراوالی Noble, 1981, 243

■ خانه پیلوس

خانه پیلوس^{۲۸} در شهر ماتیراپلی^{۲۹} از خانه‌های اعیان‌نشین ایالت کرالا است که صاحبانش از فرقه هندوئیسم هند به شمار می‌روند. قدمت این خانه بیش از صدها سال است. خانه دارای دو حیاط مرکزی اندرونی و بیرونی است. ورودی مجموعه طبق آیین تقدس ماندالا هندوئیسم از جبهه غربی است. با وجود اینکه مسیر ورود به حیاط مرکزی خانه بر اساس آکس و محور منشعب از آیین ماندالا مستقیم است، لیکن سلسه مراتبی در این عرصه‌بندی مستقیم لحاظ شده است. از جمله اینکه پس از عبور از ایوان ورودی که از نظر ارتفاع بالاتر از سطح خیابان است به سرسرای وارد شده که در ارتفاعی بالاتر از سطح حیاط امکان ورود به حیاط بیرونی را مهیا می‌سازد. حیاط بیرونی برای انجام مراسم آیینی و تشریفاتی هند و مانند مراسم جشن ازدواج، تولد و یا حتی برخی مناسبات مذهبی در نظر گرفته شده است. حیاط اندرونی که از نظر مقیاس بزرگتر از حیاط بیرونی است به طور خاص حیاط مخصوص زنان منزل در نظر گرفته شده است (Sinha, 1989, 117). چرا که در این حیاط گاه فعالیت‌های روزمره زنان ساکن منزل مانند پخت‌وپز، مراسم عبادی نیایش هندوئیسم که در دو نوبت صبح و عصر ادا می‌شود، انجام می‌پذیرد. لذا فضای مطبخ و انبار مواد غذایی در جبهه شمال رو به حیاط اندرونی قرار دارد (تصویر ۹). همچنین اتاق‌های خصوصی به این حیاط مشرف هستند. فضاهای خدماتی پشت به اتاق‌های اصلی و در محور غربی بدون هیچ‌گونه اشرافی به حیاط خانه قرار دارند (تصویر ۱۰). اگرچه که مکان زن جنبه‌ای از نظام خانوادگی خانه هندی است، اما اهمیت آن به قدری است که مکان زنانه فضایی خاص را به خود اختصاص داده است (راپورت، ۱۳۸۸، ۱۱۱). لذا حیاط اندرونی به سمت مطبخ غالباً مخصوص زنان منزل بوده است. پنجره‌ها و بام‌های این خانه به طریقی فکر و ساخته شده‌اند که از هرگونه مداخله غیرمجاز برای زنان خانه جلوگیری می‌کنند.

۱۰. نقشه خانه پیلوس در کرالا

Noble, 2012, 243

■ خانه چتیناد

این خانه به نام چتیناد^{۳۰} در بخشی از منطقه آتانگودی^{۳۱} کرالا واقع است. این خانه به لحاظ ترکیب سبک‌های مختلف معماری کلاسیک در هند مشهور است. ورودی اصلی این خانه که در جبهه شرقی واقع است حدود شش تا هفت پله از تراز خیابان بالاتر است (تصویر ۱۱).

۱۲. نمای خانه چتیناد
Myneni, 2013, 636

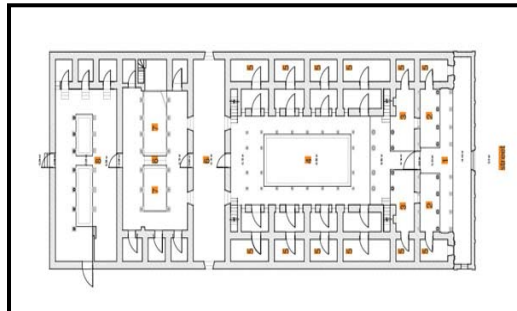

۱۱. سر در ورودی خانه چتیناد
Myneni, 2013, 638

خانه‌های این منطقه به لحاظ ورودی‌های عظیم، سقف‌های شیب‌دار و نمای پرکار جلویی شاخص هستند. در امتداد نمای ورودی دو درب به سمت بیرون مشاهده می‌شود که به نظر می‌رسد دسترسی به فضاهای خصوصی خانه را امکان‌پذیر می‌سازند (تصویر ۱۲). در پلان این خانه نیز مانند سایر خانه‌های هندوئیسم محور و آکس کلیدی‌ترین ابزار طراحی بوده است، چنانچه حیاط مرکزی در آکس مرکزی، فضای رابط جبهه‌های متضاد را به خوبی مهیا ساخته است. با وجود اینکه مسیر ورود به سمت حیاط از ورودی کاملاً مستقیم است، لیکن سلسله مراتب فضایی حاکم از بدو ورود در قالب فضاهای ایوان ورودی، سرسرای ورودی و سپس حیاط بیرونی، دیده می‌شود (رپاپورت، ۱۳۸۸، ۷۳) (تصاویر ۱۳ و ۱۴).

۱۴. رواق‌های اطراف حیاط مرکزی چتیناد
Myneni, 2013, 636

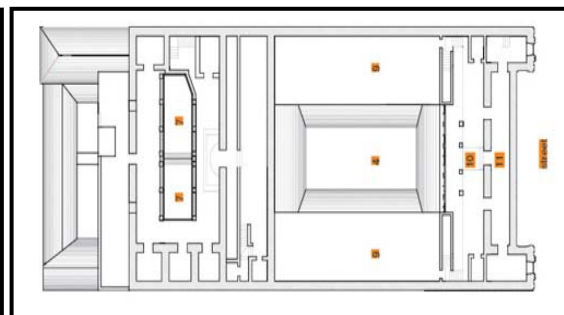

۱۳. نقشه طبقه همکف چتیناد
Myneni, 2013, 635

ستون‌هایی با سرستون کرننتین^{۳۲} دورتادور حیاط بیرونی محاط شده‌اند تا باری دیگر تاکید بر نقش محور و آکس را در حیاط بیرونی داشته باشند (تصویر ۱۴). اتاق‌های این خانه پیرامون رواق دور حیاط مرکزی قرار دارند. حیاط اندورنی در بخش غربی منزل مخصوص فعالیت‌های روزمره زنان خانه در نظر گرفته شده است، چرا که فضای مطبخ و انبار مواد غذایی به ترتیب در جنوب و شمال، این حیاط را تنها عامل اتصال خود قرار داده‌اند. به واسطه پله‌ها در نقاط مختلف از جمله در دهلیز ورودی و در پیرامون حیاط مرکزی دسترسی به طبقه بالا امکان‌پذیر است. از این نظر فضای بسته گردهم‌آبی عمومی ساکنین منزل در جبهه غربی است که با پنجره‌های کشیده روبه‌روی هم، دید و منظر به سمت حیاط و نیز امکان تهویه هوا را امکان‌پذیر نموده است. سایر فضاهای بالای حیاط مرکزی کاربری فضاهای خدماتی را دارند. (راپاپورت، ۱۳۸۸، ۶۹).

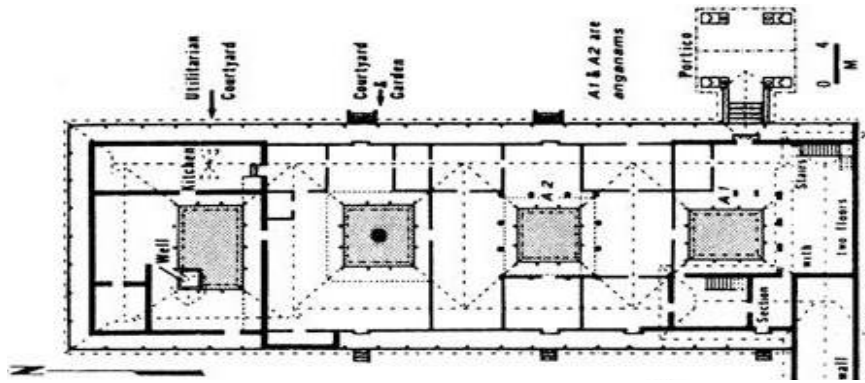
۱۶. نمای ورودی خانه پادما
Noble, 1981, 262

۱۵. پلان دید از سقف خانه چتیناد
Myneni, 2013, 636

■ خانه پادما

خانه پادما^{۳۳} در سال ۱۹۱۳ در شهر تراونکور^{۳۴} ایالت کرالا ساخته شده است (راپاپورت، ۱۳۸۸، ۷۸). فرم این بنا به صورت چهار جبهه پر است و دارای ۲ طبقه است. این خانه تنها خانه منطقه است که دارای چهار حیاط مرکزی است. خانه مذکور متعلق به نخست وزیر ایالت کرالا بوده که تحت تاثیر کاخ‌های رومی و انگلیسی زمان استعمار بر اساس معماری کلونی شکل گرفته است (تصاویر ۱۵ و ۱۶). گیاه تولاسی^{۳۵} در حیاط سوم این خانه قرار گرفته، مطبخ در شمال شرق و ورودی اصلی از جانب شرقی است. حیاط چهارم مخصوص فضای مطبخ است. اتاق‌های اصلی در اطراف رواق‌های حیاط مرکزی قرار گرفته‌اند (تصویر ۱۷).

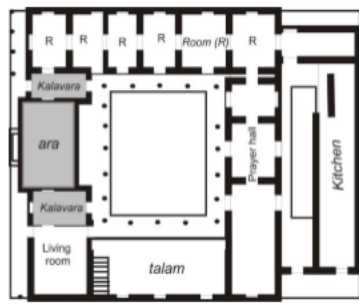
۱۷. پلان خانه پادما
Noble, 1981, 262

■ خانه ملیپازور

خانه ملیپازور^{۳۶} در کرالا به صورت چهار جبهه پر است. دارای یک ورودی از جانب غربی است و بعد از ورودی به سرسرای وارد می‌شود. مسیر ورود به حیاط مستقیم است و صرفاً اختلاف ارتفاع سلسله مراتبی را در ورود به سمت حیاط اندرونی ایجاد کرده است (تصویر ۱۸).

۱۹. حیاط اندرونی خانه ملیپازور
Widiastuti, 2013, 17

۱۸. پلان خانه ملیپازور
Widiastuti, 2013, 17

ایوانی ستون‌دار سرتاسر حیاط مرکزی را محاط ساخته و اتاق‌ها در ضلع شمالی حیاط، اتاق ملاقات در ضلع جنوبی و مطبخ در ضلع شرقی قرار گرفته‌اند راپاپورت، ۱۳۸۸، ۹۱) صاحبان این خانه مسلمان بوده و حیاط مرکزی کانون اتصال آسمان به زمین در نظر گرفته شده است (تصویر ۱۹).

■ تحلیل یافته‌ها

تجزیه و تحلیل خانه‌های بومی حیاط مرکزی کرالای هند از زوایای مختلف قابل بررسی است. علاوه بر عوامل داخلی مهمی هم‌چون اقلیم، فرهنگ، آیین‌ها و سنت‌های جاری در این منطقه، به دلیل مستعمره بودن منطقه در ادواری از تاریخ، از تاثیر عوامل خارجی مهم دیگری همچون سیاست و تجارت به واسطه مرزهای آبی در شکل‌گیری مسکن بومی منطقه نمی‌توان به سادگی گذشت (جداول ۳ و ۲). لذا تحلیل یافته‌های مورد نظر از دو دیدگاه عوامل

داخلی و عوامل خارجی تبعیت می‌کند که در ادامه به شرح آن پرداخته می‌شود. لازم به توضیح است که بررسی نظام قاعده‌مند در جهت شکل‌گیری بنای مسکونی حیاط مرکزی‌دار، به معنای مجرد بودن این دیدگاه‌ها نیست و این عوامل دارای ارتباط متقابل بر یکدیگر می‌باشند.

جدول ۲. عوامل خارجی موثر در شکل‌گیری بافت مسکن ایالت کرالای، منبع: نگارنده

ویژگی‌های معماری	عوامل موثر	عوامل اصلی شکل‌گیری
پایه ستون به سبک انگلیسی، گاه‌ها نرده‌های پنجره‌ها ایوان اطراف حیاط مرکزی، سقف شبیدار به سبک انگلیسی ^{۳۷} (تصویر ۲۰)	حضور کنسول‌گری‌های انگلیسی در قرن ۱۹ میلادی	سیاست
در برخی خانه‌ها وجود تاق‌های نیم‌دایره	حضور تجار و جهانگردان از کشورهای مجاور اقیانوس هند	مجاورت با آب‌های اقیانوس هند

۲۱. سر ستون‌های جفت متاثر از دوران استعمار 20, 2013, Widiastuti

جدول ۳. عوامل داخلی موثر در شکل‌گیری بافت مسکن ایالت کرالای در جنوب هند (نگارنده)

ویژگی‌های معماری مسکن	عوامل فرعی	عوامل اصلی
حیاط مرکزی کوچک، رنگ روشن بناها، ایوان‌ها و سایه‌بان‌ها (تصویر ۲۳) جدایی بنا از زمین، ایوان (تصویر ۲۴)	نور خورشید رطوبت بالا گرمای شدید	خصوصیات اقلیمی
وجود حیاط مرکزی به عنوان کانون انعکاس آسمان در زمین و جهت‌گیری اطراف آن بر اساس جهت و محور تعیین شده آیین ماندالا	محور و جهت‌گیری ماندالا (تصویر ۲۵) آیین هندو	اعتقادات تاثیرات فرهنگی

(تصویر ۲۷)			
شکل‌گیری حیاط مرکزی، وجود شبکه جالی در اطراف دیوارهای اطراف اتاق‌های دور حیاط مرکزی جهت جلوگیری از دید مستقیم به سمت حیاط، وجود سلسله مراتب ورود به عرصه حیاط مرکزی، حیاط عامل اتصال آسمان و زمین (تصویر ۳۱)	رعایت سلسله مراتب دسترسی و جلوگیری از دید نامحرم	آیین اسلام	
استفاده از ایوان در اطراف حیاط مرکزی درهای بین اتاق‌ها را باز می‌گذارند تا فضا یکپارچه و بزرگ در امتداد حیاط باز شود. مراسم آیینی مانند ازدواج، تولد مراسم عبادی اهالی خانه در حیاط مرکزی فعالیتهای روزانه پخت و پز زنان خانه در حیاط مطبخ (تصویر ۲۶)	مراسم آیینی و عبادی مراسم خاص تشریفاتی بخشی از فعالیتهای روزمره اهالی خانه	شیوه زندگی	
خانه‌های ۲ طبقه چند حیاطه، جزئیات و تزئینات پرکار بیشتر، (تصویر ۲۷) موقعیت قرارگیری خانه بهتر	طبقه بالا (مرفه) جامعه (مهارجه)	اقتصادی	
خانه‌های یک یا دو طبقه یک حیاطه، جزئیات و تزئینات معماری کمتر (تصویر ۲۹)، موقعیت قرارگیری خانه نامناسب‌تر	متوسط / پایین		
حضور دیوار اطراف	حضور و تهاجم بیگانگان	امنیت	

جدول ۴. تحلیل عوامل اقلیمی - کالبدی مسکن ایالت کرالای در جنوب هند (نگارنده)

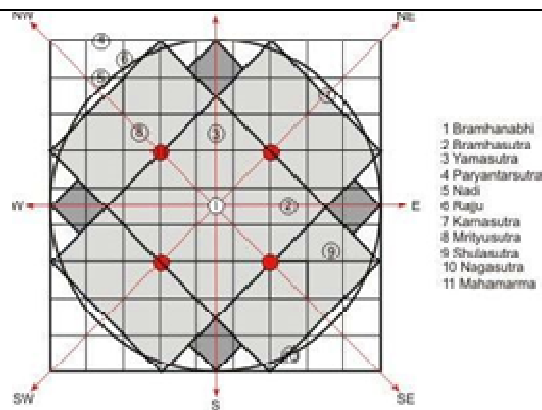
 <p>الف-۲. رنگ روشن جدارها به دلیل اقلیم (Myneni, 2013,634)</p>	 <p>الف-۱. جزئیات پرکار درب ورودی چوبی طبقه مهاراچره هند (Myneni, 2013,635)</p>
--	---

ب-۲. جدایی بنا از زمین
 (Myneni, 2013,635)

ب-۱. بخشی از سر در ورودی طبقه اجتماعی
 پایین تر جامعه (Myneni, 2013,630)

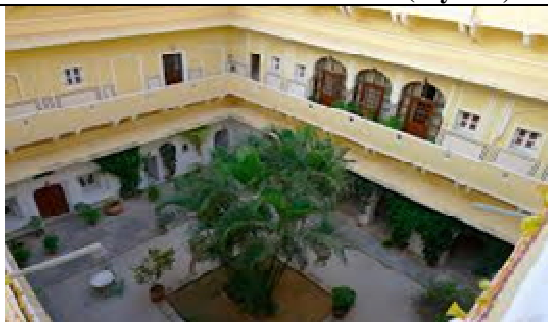
ب-۲. جهت گیری ماندالا
 (Myneni, 2013,637)

ب-۱. امکان تهویه دو طرفه برای فضاهای بسته بین
 خیابان (گذر) و حیاط
 (Myneni, 2013,637)

ج-۱. بخشی از فعالیتهای عمومی زنان خانه در حیاط مرکزی
 (Myneni, 2013,639)

د-۲. حیاط عامل اتصال آسمان و زمین
 (Myneni, 2013,640)

■ تبیین فضاهای اصلی زندگی در خانه‌های سنتی جنوب هند

در بررسی معماری مسکن سنتی ایالت کرالا در جنوب هند ترکیبی از سه گونه فضای باز، بسته و نیمه‌باز به چشم می‌خورد. این فضاها در خانه‌های مختلف بسته به غنای فضای مسکونی و شیوه زندگی ساکنینش و جامعه طبقاتی حاکم، رنگ و بوی گاه متمایز به خود گرفته است. صورت کلی از پلان فضاهای خانه هندی در زیر مشاهده می‌شود (تصویر ۳۲).

■ شناخت فضای باز

حیاط مرکزی ^{xxxviii} به لحاظ کاربری امکان تهویه دو طرفه برای فضاهای بسته بین خیابان (گذر) و حیاط، استفاده در ساعات مختلف شبانه‌روز برای فعالیت‌های روزمره اهالی خانه و جهت مراسم مختلف آیینی و تشریفاتی مورد استفاده قرار می‌گیرد. از اجزا شاخص آن ایوان‌های دور ستونی ^{xxxix} است. از نظر جزئیات، فضایی است سرگشوده با نظم هندسی مستطیل شکل که اغلب در سطحی پایین‌تر از سطح خانه واقع است. ابعاد و تعداد حیاط‌های مرکزی در هند متناسب با وضعیت اجتماعی ساکنینش و طبقات اجتماعی متنوع است. اغلب مصالح آن از کف سنگی و به دلیل اقلیم مرطوب جنوب هند فاقد حوض آب است. در بخش اندورنی حیاط مرکزی در خانه‌های هندوئیسم گیاه خاصی وجود دارد که زنان منزل دو نوبت از شبانه‌روز با حضور این گیاه در حیاط اندورنی برای اعضای خانواده مراسم عبادی طلب صلح و آرامش را به جا می‌آورند.

■ شناخت فضای نیمه‌باز

ایوان ورودی ^{xl} از فضاهای نیمه‌باز خانه هندی است که به لحاظ کاربری سلسله‌مراتبی را در عرصه ورود ایجاد می‌کند. اجزای آن شامل کف، سقف و تزئینات است که در سکوی بیرونی عرصه ورودی، احساس دعوت‌کنندگی به فضا را دو چندان می‌کند. همچنین سایه‌بانی جهت پناه از باران‌های محلی برای عابران گذر اصلی ایجاد می‌کند. لازم به توضیح است که این ایوان‌های ستون‌دار دورتادور حیاط مرکزی نیز قرار گرفته‌اند.

دالان سرپوشیده ورودی ^{xli} اولین و شاخص‌ترین فضای نیمه‌باز است که به لحاظ کاربری ارتباط درون و بیرون، حفاظت از نفوذ بیگانه، رابط بصری و ادراکی درون و بیرون، تفکیک عرصه‌های عمومی، نیمه‌عمومی و خصوصی و از همه مهمتر به واسطه سردر بر تقویت خوانایی خانه بسیار موثر است. معمولا بر بالای سردر دهلیز ورودی سایبانی قرار گرفته است که به لحاظ اقلیمی سرپناهی در برابر نفوذ باران منطقه محسوب می‌شود. همچنین در مواقع آفتابی سایه مطبوعی را برای میهمانان در فضا ایجاد می‌کند. غالبا مصالح به‌کار رفته سردر ورودی از چوب چنندل است که به فراخور جامعه طبقاتی حاکم، گهگاهی تزئیناتی درخور در آن صورت می‌پذیرد.

در نمونه‌های بررسی شده جهت ورودی خانه‌های هندوئیسم غالبا از جبهه شرقی و جهت ورودی خانه‌های هندی‌های مسلمان غالبا از سمت غربی بوده است.

سرسرای ورودی ^{xlii} از فضاهای نیمه‌باز در خانه‌های سنتی هند است که مکثی را در بدو ورود به عرصه عمومی خانه ایجاد می‌کند. این فضا سرپوشیده است و شامل کف، بدنه، سقف و تزئینات هندی می‌باشد (تصویر ۳۲).

رواق ^{xliii}، فضای باز سایه‌بان‌دار اطراف حیاط مرکزی که علاوه بر ایجاد سلسه مراتب به عنوان فضای نیمه‌باز ورود از فضای باز به بسته، مسیر حرکت دور حیاط مرکزی و دسترسی به فضاهای جانبی اطراف حیاط را مهیا می‌کند. همچنین هندوها برخی مراسم آیینی خود را در این مکان به جا می‌آورند.

■ شناخت فضاهای بسته

اتاق‌های ^{xliv} اصلی، که غالباً دورتادور هسته حیاط مرکزی قرار گرفته‌اند. اتاق‌ها معمولاً در جبهه شمالی و جنوبی قرار دارند تا از نور غرب و شرق مصون باشند. همچنین در آیین تقدس ماندالای هند نیز به اهمیت این دو سمت جهت تعیینی اتاق‌ها تاکید شده است.

فضای نگهداری اشیای گران‌بها ^{xlv} که اغلب در جبهه شرقی قرار دارد.

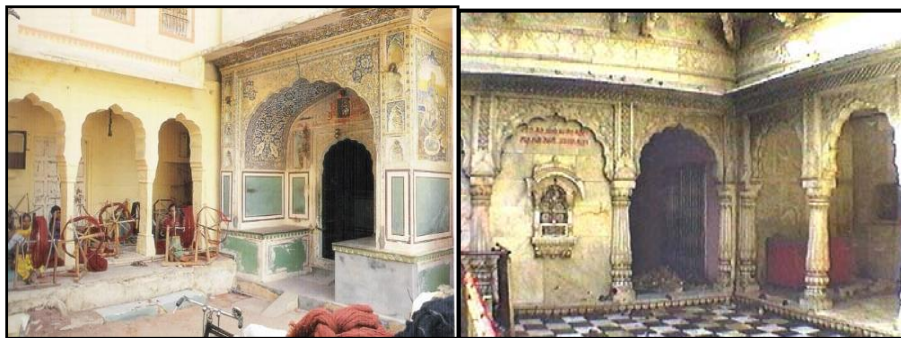
مطبخ ^{xlvi} اغلب در جهت شمال شرقی خانه قرار دارد. این جهت در آیین مقدس ماندالا بر مکان قرارگیری آتشدان است. همچنین فضای مطبخ در خانه‌های با چند حیاط مرکزی دارای یک حیاط منفک اندرونی اختصاصی است که اغلب زنان منزل مراسم پخت غذا را در آن‌جا انجام می‌دهند.

انبار غله ^{xlvii} به عنوان یکی از عرصه‌های خدماتی غالباً در غرب حیاط مرکزی و متصل به اتاق‌های شمالی - جنوبی است.

اتاق ملاقات ^{xlviii} صرفاً در خانه‌های اشرافی و در بخشی از ضلع شمالی یا جنوبی قرار گرفته است.

فضای عبادی ^{xlix} که در نمونه‌های بررسی شده در جبهه‌های مختلفی قرار داشتند اما در همه آنها فضای عبادی به سمت حیاط بیرونی باز می‌شود.

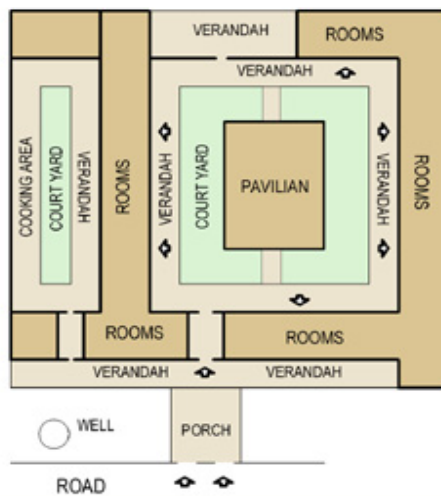
لازم به توضیح است که مکان سرویس‌های بهداشتی اغلب در جبهه مقابل مطبخ خانه قرار دارد. مکان‌های خدماتی نیز اغلب در پشت اتاق‌های اصلی و پشت به حیاط مرکزی واقع شده‌اند (تصویر ۳۴).

۳۴. راهروی اتصال به فضاهای خدماتی پشت به حیاط مرکزی ۳۳. سرسرای ورود به اندرونی در خانه هندی

Myneni, 2013,641

Myneni, 2013,641

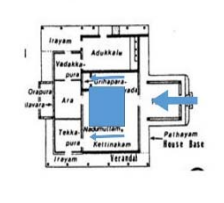
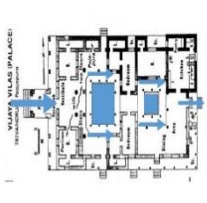
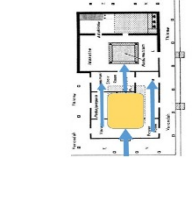
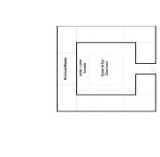
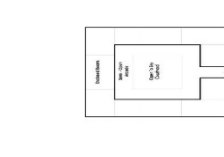

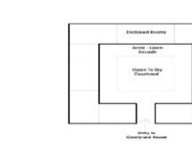
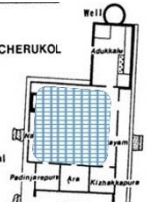
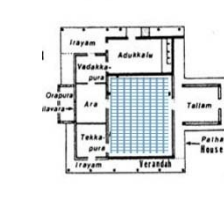
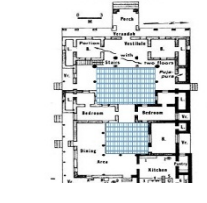
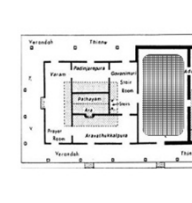
۳۲. تصویر کلی فضاهای باز، بسته و نیمه‌باز پلان خانه هندی (Myneni, 2013, 635)

بررسی تطبیقی خانه‌ها

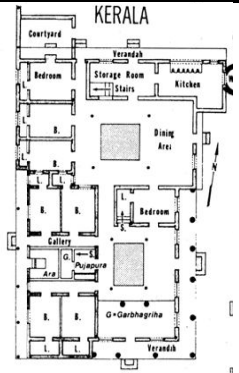
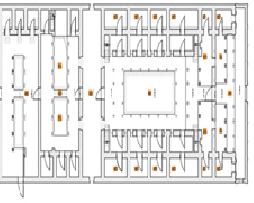
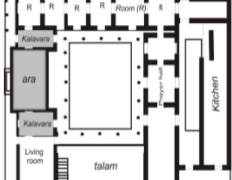
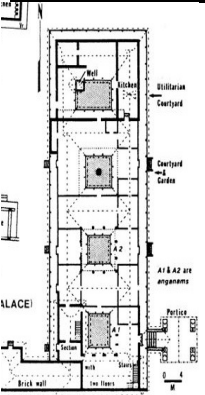
خانه‌های سنتی مورد مطالعه منطقه کرالای هند بر اساس یافته‌ها و تحلیل آن‌ها در قالب تصویر در جداول ۴ و ۵ مورد بررسی تطبیقی و مقایسه‌ای قرار می‌گیرند.

جدول ۴. بررسی تطبیقی تعدادی مسکن بومی در ایالت کرالا در جنوب هند (نگارنده)

ویژگی	خانه پووارانی	خانه وجایا	خانه چروکول	خانه چراوولی
نقشه				
قدمت خانه	حدود ۱۵۰ سال	حدود ۱۵۰ سال	حدود ۱۰۰ سال	حدود ۱۰۰ سال
شغل ساکنین	کشاورز (طبقه متوسط)	تاجر (طبقه مہارجه)	کشاورز (طبقه متوسط)	کشاورز (طبقه متوسط)
آیین ساکنان	هندو	اسلام	هندو	هندو
تعداد حیاط مرکزی	یک عدد	دو عدد	یک عدد	یک عدد
جهت ورودی اصلی	جنوب	غرب	شرق	شرق

				
آیین ماندالا	آیین ماندالا	ارتباط آسمانی و زمینی	آیین ماندالا	کانسپت
				فرم کلی حیات
				مکان فضای باز

جدول ۵. بررسی تطبیقی تعدادی مسکن بومی در ایالت کرالا در جنوب هند (نگارنده)

ویژگی‌ها	خانه پیلوس	خانه چتیناد	خانه ملیپازور	خانه پادما
نقشه				
قدمت خانه	حدود ۱۳۰ سال	بالای صد سال	حدود ۸۰ سال	حدود ۱۰۰ سال
شغل ساکنین	مهاراجه	طبقه مهاراجه	طبقه متوسط	مهاراجه
آیین ساکنان	هندو	هندو	اسلام	هندو
تعداد حیاط	دو عدد	سه عدد	یک عدد	چهار عدد

				جهت ورودی اصلی
آیین ماندالا	اتصال زمین و آسمان	آیین ماندالا	آیین ماندالا	کانسپت طراحی
				فرم کلی حیاط
				مکان فضای باز

نتیجه‌گیری

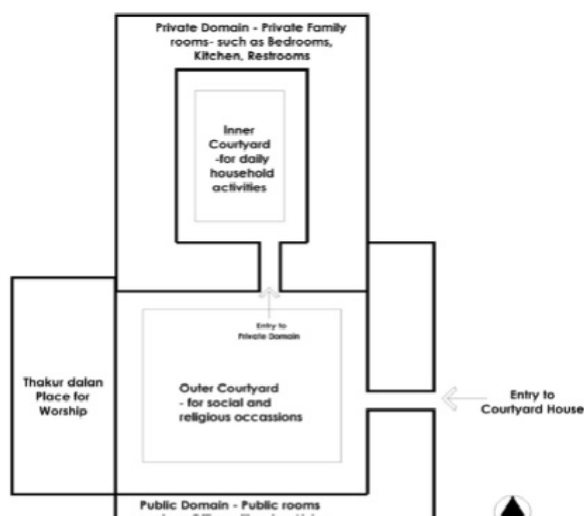
عوامل بسیار مهمی در شکل و ساختار خانه‌های حیاط مرکزی این مناطق موثر است که از آن جمله می‌توان به نقش کلیدی اقلیم، فرهنگ و مذهب مردمانش اشاره کرد. هند منطقه‌ای از جهان است که در ادوار مختلف تاریخی اقوامی از نژادها و فرهنگ‌های گوناگون در آن ساکن شده‌اند. تماس این کشور با فرهنگ دیگر ممالک منجر به انتشار ادیان مختلف در هند شده است. همچنین نقش کلیدی آیین‌ها و اندیشه‌ها در بررسی چگونگی شکل‌گیری فضای زندگی مردمان هند غیرقابل‌انکار است. این اندیشه‌ها چنان در دیدگاه‌های هندی‌ها مقدس‌اند که گاه مسائل اقلیمی و منطقه‌ای را تحت پوشش خود قرار داده‌اند. حتی در این باب راپاپورت از ایده کوپر خانه به عنوان پدیده فرهنگی حمایت کرده است. لذا برای شناخت چگونگی و چستی هرگونه فضای معماری این اقوام باید روش زندگی آنها را نیز جستجو کرد. به طور مثال از تاثیر برخی مسائل اجتماعی همچون ایجاد جامعه طبقاتی و به تبع آن رابطه مستقیم آن با رفتار زندگی هندی‌ها و معماریشان نمی‌توان به سادگی گذشت.

بنابراین به نظر می‌رسد شناخت فرهنگ در هند بدون درک و فهم عقاید و آداب و رسوم مذهبی آن دشوار است. ادیان زیادی بر زندگی اجتماعی روزمره افراد گذاشته است. در واقع می‌توان گفت که در هند این مهم، چرایی شیوه زندگی و بخش تکمیلی سنت هندی است.

معماری خانه‌های سنتی مناطق جنوبی هند در پاسخگویی به شرایط نامطلوب آب‌وهوایی، موقعیت خاص فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی عنصر ویژه‌ای را عرضه کرده است. اصلی‌ترین اهداف شکل‌گیری حیاط مرکزی در خانه‌های سنتی جنوب هند، هدایت حداکثر جریان باد به درون فضا و امکان استفاده از کوران مناسب، جلوگیری از

تابش مستقیم آفتاب و دوری از رطوبت می‌باشد. دستاوردهای این تحقیق شامل شناخت و معرفی مسکن سنتی جنوب هندوستان، فضاهای اصلی و ثبت عناصر تاثیرگذار در شکل‌گیری مسکن آنهاست که در قالب فضاهای باز، بسته و نیمه‌بازی که در ارتباط مستقیم با حیاط مرکزی‌اند، به شیوه زندگی، فرهنگ و اقتصاد مردمان آن نیز توجه داشته است (جدول ۶). به طور کلی می‌توان برخی ویژگی‌های مشترک و غالب گونه‌های حیاط مرکزی سنتی جنوب هندوستان را به صورت زیر برشمرد:

- حفظ و تداوم الگوی حیاط مرکزی با تاکید بر آیین‌ها
 - درون‌گرایی در پلان خانه‌ها
 - استقرار فعالیت‌های روزمره اهالی خانه در حیاط مرکزی اندرونی
 - افزایش تعداد حیاط اندرونی بنا به وضعیت طبقه اجتماعی ساکنین
 - رواق ستون‌دار دورتادور حیاط مرکزی به عنوان فضای اصلی نیمه‌بازی که رابط اتصال فضای بسته اتاق‌ها با فضای باز حیاط است.
 - طراحی سایه‌بان‌های دورتادور حیاط مرکزی
 - استقرار فضاهای اندرونی - بیرونی بر اساس سلسله مراتب فضای نیمه‌باز، باز و بسته (تصویر ۳۴).
- در نهایت نتایج حاصل از تحقیق حاکی از آنست که خرد برگرفته از سنت‌ها در طراحی بومی می‌تواند به عنوان راهنما در رویکردهای طراحی امروز مد نظر قرار گیرد. کلیه مسائل پر اهمیت زمان حاضر در حیطه‌های پایداری محیط، بوم‌شناسی و مفاهیم و معانی هر کدام بخش‌هایی دقیق و مجزا در حوزه‌های فرآیند بومی طراحی هستند.
- معماری بومی تبلور کالبد فرهنگی است و لحاظ نمودن الگوهای ذهنی و عینی فرهنگ در قالب کهن الگوها، اسطوره‌ها، آیین‌ها، سنت‌ها و رفتارهای اجتماعی در فرآیند طراحی موجب بازتاب هویت فرهنگی و معنا در چگونگی فرآیند طراحی می‌شوند. در طراحی بومی یافته‌های حاصل از ایده‌پردازی در چارچوبی از قبل تعیین شده و مختص به جامعه خاص و مخاطبین مشخص است. رویکرد پایداری نیز در طراحی بومی نهادینه شده که از وحدت با طبیعت ناشی می‌شود.
- در این تحقیق نمونه‌های متنوعی مورد بحث قرار گرفت. بررسی‌ها نشان می‌دهد که نحوه ساخت بومی از شیوه‌های زندگی و اعتقادات بومی حاصل می‌شود و از فرآیندهای آن می‌توان درس‌هایی را در جهت معرفی حس مکان در هر بستری فرا گرفت.

تصویر ۳۴. سلسله مراتب حیاط اندورنی و بیرونی در پلان شماتیک خانه‌ها (Myneni, 2013)

جدول ۶. ویژگی‌های حیاط مرکزی در معماری بومی هند جهت حفظ پایداری در کالبد جدید (نگارنده)

نقش حیاط مرکزی در معماری بومی ایالت کرالا در حفظ اصول پایداری جهت تعمیم ایده در کالبد بناهای جدید	اصول پایداری
بهره‌مندی از انرژی خورشید برای جهت‌گیری بهینه فضاها با تقسیم فضاهای تابستانه و زمستانه در دو سمت حیاط، ذخیره انرژی در مصالح فرش حیاط، استفاده از انرژی عمق زمین به واسطه اختلاف سطح حیاط با گذر بیرونی	بقای انرژی
مواجهه اندیشمندانه با نیروهای طبیعی	تطبیق با اقلیم
استفاده از خاک حاصل از گودبرداری و یا منابع موجود در کارگاه به مدد فضای باز مرکزی و کم کردن هزینه‌های انتقال مصالح با استفاده از مصالح بومی	کاهش استفاده منابع جدید
ارتباط با آسمان، سلسله‌مراتب دسترسی، ایجاد حریم، قابلیت و انعطاف اجرا برای تمام اقشار طبقاتی برای ارتباط با طبیعت و نیازهای روانی، ایجاد حس تعلق به مکان، فضای با طراوت در بستر خانه و ارتقا کیفیت زندگی	نیازهای ساکنان
توجه به زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی و تکامل آن در بستر معماری بومی در بستر کالبد جدید	اعتقادات

پی‌نوشت

¹ Kerala

² House as a being a cultural phenomenon

³ Cooper

⁴ Edward T.Hall

⁵ Antony Giddens

⁶ Georg Wilhelm Friedrich Hegel

⁷ Herbert Marcuse

⁸ Thomas Young

⁹ Guy Rocher

¹⁰ Margaret Mead

¹¹ Hillary Putnam

- ¹² Bronislaw Malinowski
¹³ Amos Rappaport
¹⁴ Karl Marx
¹⁵ Poovarani
¹⁶ Tetrasystem
¹⁷ Vijaya Vilas
¹⁸ Poojapura

¹⁹ مسلمانان هند معمولاً ورودی اصلی خانه‌هایشان را به دلیل در نظر گرفتن جهت قبله و رو به کعبه در جانب غرب قرار می‌داده‌اند.

²⁰ نوبل معتقد است این سبک خانه‌های هشت قسمتی سنتی هند (خانه‌های دو حیاطه) از خانه‌های حیاط مرکزی رم اقتباس شده است. وی این مطلب را با استناد بر حفاری‌های نقشه خانه‌های ویلایی Pompeii ایتالیا ادعا کرده است (Noble, 2012, 261).

- ²¹ pūjapura
²² Tullasi

²³ بر اساس گزارشات داس Das، هندی‌ها اغلب در حیاط بیرونی که پایین‌تر از سطح رواق‌های تیز دورتادور است، گیاهی که در باورشان خوش یمن است به نام Tulasi می‌کارند. زنان هند در این حیاط اغلب صبح‌ها و عصرها مراسم آیینی طلب صلح و امنیت و آرامش برای ساکنین خانه را به جا می‌آورند (Das, 2006, 52).

- ²⁴ Lehran, 1980
²⁵ Cheruvlli
²⁶ Cherukol
²⁷ Tellam
²⁸ Pillos
²⁹ Mathirappily
³⁰ Chettinad
³¹ Athangudi

³² از آنجا که هند در قرن نوزدهم مستعمره انگلیس بوده است، از دیدگاه برخی مورخان مانند لهران این گونه از ستون‌ها برداشتی از سبک معماری غرب است.

- ³³ Padma
³⁴ Travancore
³⁵ Tulasi
³⁶ Melpazour

³⁷ King, Anthony D. 1995. The Bungalow: The Production of a Global Culture. Oxford University Press New York. P.28

xxxviii Nattumaram معادل حیاط مرکزی در هند است.

xxxix Iravaram معادل هندی ایوان دور ستونی یا همان Verandah است.

xl Ittaketu معادل هندی فضای نیمه‌باز سایه‌بان‌دار است.

xli Vestibule

xlii Tinna معادل هندی سرسرای ورودی است.

xliii Verandah

xliv Tekkappura معادل هندی اتاق است.

xlvi Nilvara معادل هندی فضای نگهداری اشیاء گرانبها است.

xlvi Attulkala معادل هندی فضای مطبخ است.

xlvi Ara معادل هندی انبار غله است.

xlvi Tellam معادل هندی اتاق ملاقات است.

xlvi Varam معادل هندی فضای عبادی هندی است.

¹ Telesial and Celestial

فهرست منابع

- آشوری، داریوش. (۱۳۸۸)، *تعریف و مفهوم فرهنگ*، تهران: انتشارات آگاه.
- بیلینگتون، روزاموند، (۱۳۷۸)، *فرهنگ و جامعه*، ترجمه: فریبا عربدفتری، تهران، نشر قطره.
- راپاپورت، آمورت، (۱۳۸۸)، *انسان‌شناسی مسکن*، خسرو افضلیان، حرفه هنرمند، تهران.
- روح‌الامینی، محمود (۱۳۸۶)، *زمینه فرهنگ‌شناسی تالیفی در انسان‌شناسی فرهنگی و مردم‌شناسی*، تهران، نشر عطار.
- معینی، جهانگیر. (۱۳۸۷)، *نظریه و فرهنگ*، تهران: نشر مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی، چاپ اول.

- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۶)، *جامعه‌شناسی*، منوچهر صبوری، تهران، نی، چاپ نوزدهم.
 - لاری، اسماور، ریچارد ای پورتر، لیزا استفانی. (۱۳۸۷)، *ارتباط بین فرهنگ‌ها*، مترجم: دکتر غلامرضا کیانی و دکتر سید اکبر میرمحسنی، تهران، نشر باز
 - لفافچی، مینو؛ دهباشی شریف، مزین. (۱۳۹۹)، *شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های معماری و فرهنگ با تکیه بر کاربرد تکنولوژی در عصر جهانی شدن*، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۵۹: ۲۵۸.
 - لنگ، جان؛ عینی فر، علیرضا. (۱۳۸۱)، *آفرینش نظریه معماری*، موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
 - میلنر، آندرو و دیگران. (۱۳۸۷)، *درآمدی بر نظریه فرهنگی معاصر*، جمال محمدی، تهران، ققنوس، چاپ دوم.
-
- Cooper, Ilay and Barry Dawson. (1998). *Traditional Buildings of India*, Newyork :Thames and Hudson, available at Architectural studies library, Architecture Book Stacks (NA1501.C581998).
 - Nibedita, Das. (2006). *Courtyard houses of India*, Typological and Socio Cultural study, Master of Architecture thesis, Kansas state University,Manhatan, Kansa.
 - Edwards, Griffin, (2013).*Understanding tourist spatial behavior: GPS tracking as an aid to sustainable destination management*, Journal of sustainable tourism,Vol.,21, No, 4, PP.580-595.
 - Ferreira, Morais, (2018). *From farm to fork to fork to farmer:advancing permatourism in North Carolina*, Proceedings from the 49th Travel and Tourism research association conference, Miami, FL.
 - Kubbat, Wolfgang, (1999). *System-ergonomic Design of Cognitive Automation*, Technical University of Darmstadt.1th edition.
 - Lehran, Jonas, (1980), *Early Paradise: Gardens and Coutyards in Islam*. Thames and Hudson, London.
 - Myneni, Kranti Kumar, (2013). *Courtyard as a building component, its role and application in developing a traditional built form*, International Journal of Enviroment, Volume 1, Issue 4.
 - Noble, A William, (2012). *The Architecture and Organization of Kerala Style Hindu Temples*, volume 1, Anthropos.
 - Sinha, Anita, (1989). *The traditional rural settelments and dwellings in Northern India: The Courtyard as Dwelling*, volume six, IASTE.
 - Schildt, Henri, (2012). *The traditional Kerala Manor: Architecture of a south Indian Catuhsala house*, Institut Franscais de pondichery.
 - Sharma, Purnima Goswami, (2019). *Traditinal Houses in Kerala* , Housing.com.
 - Widiastuti, Indah, (2013). *The living culture & Typo Morphology of Vernacular Houses in Kerala*, SAPPD, Isvs Journal, no 4, sep 2013. URL 1: Kerala (2017). Maps of Kerala. Retrieved January 25, 2020, from [https:// www.mapsofindia.com/maps/kerala.htm](https://www.mapsofindia.com/maps/kerala.htm)